

Mielenterveyshäiriöt ja monisairastavuus Pohjois-Savossa - politiikkasuositus

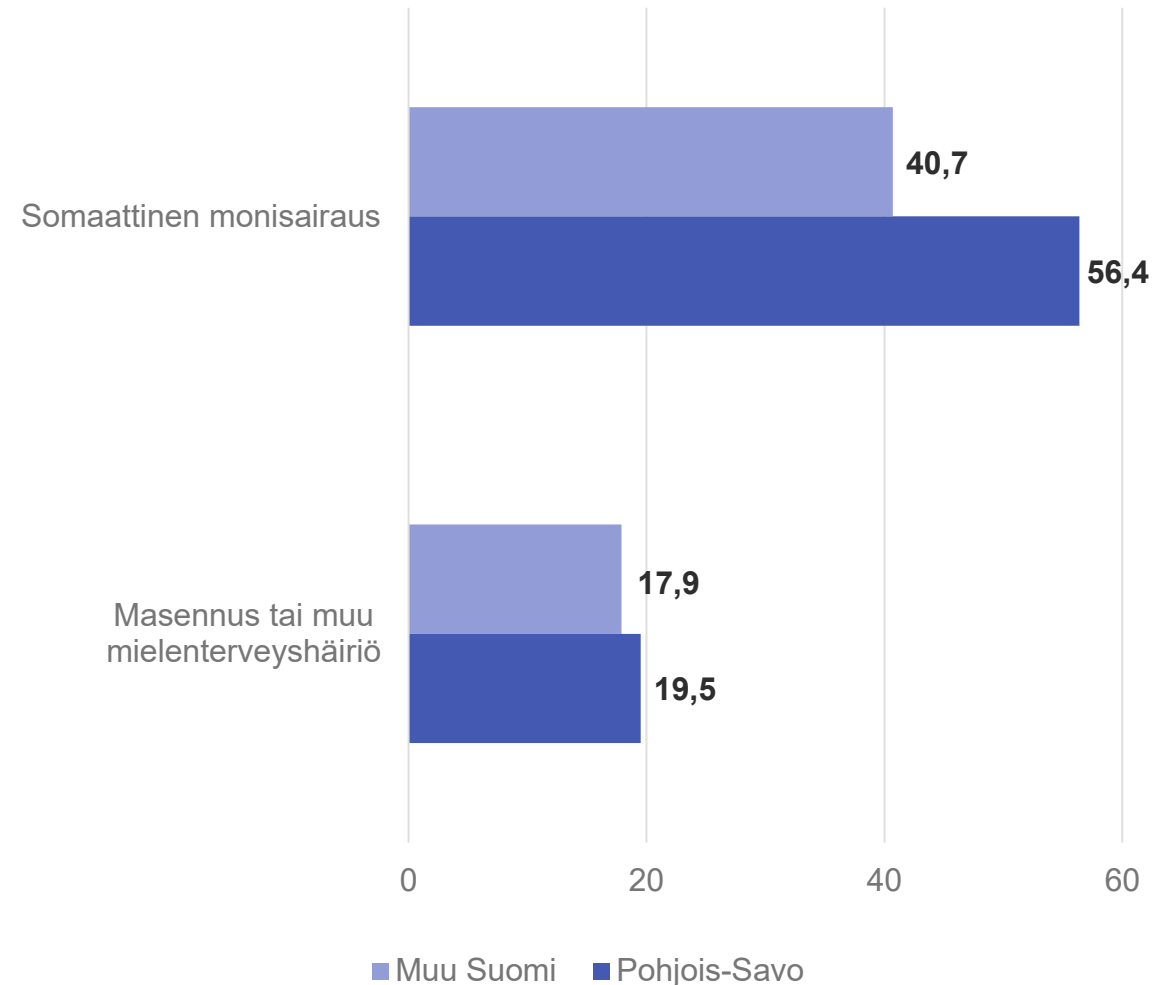
Anna-Sofia Holappa, Tiina Ahonen, Hanna Rekola, Kati Kinnunen, Tomi Mäki-Opas

Aiheen taustaa

- Hyvinvointi on keskimäärin lisääntynyt suurimmalla osalla suomalaista väestöä, mutta samalla pahoinvointi on kasautunut yhä enemmän heikommassa asemassa oleviin väestöryhmiin
- Mielenterveyshäiriöiden ja monisairauden takana on useita erilaisia tekijöitä
 - **geneettiset alttiudet**
 - **lapsuuden elinolot**
 - **sosiaaliset suhteet**
 - **Ympäristötekijät**
- Kansallisessa vertailussa Pohjois-Savo on Suomen sairain maakunta, erityisesti mielenterveyden häiriöiden ja tuki- ja liikuntaelinsairauksien osalta
- Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa hyvinvoinnin tilaa eri väestöryhmissä, jotta sosiaali- ja terveystoimittisia toimenpiteitä voitaisiin kohdistaa paremmin

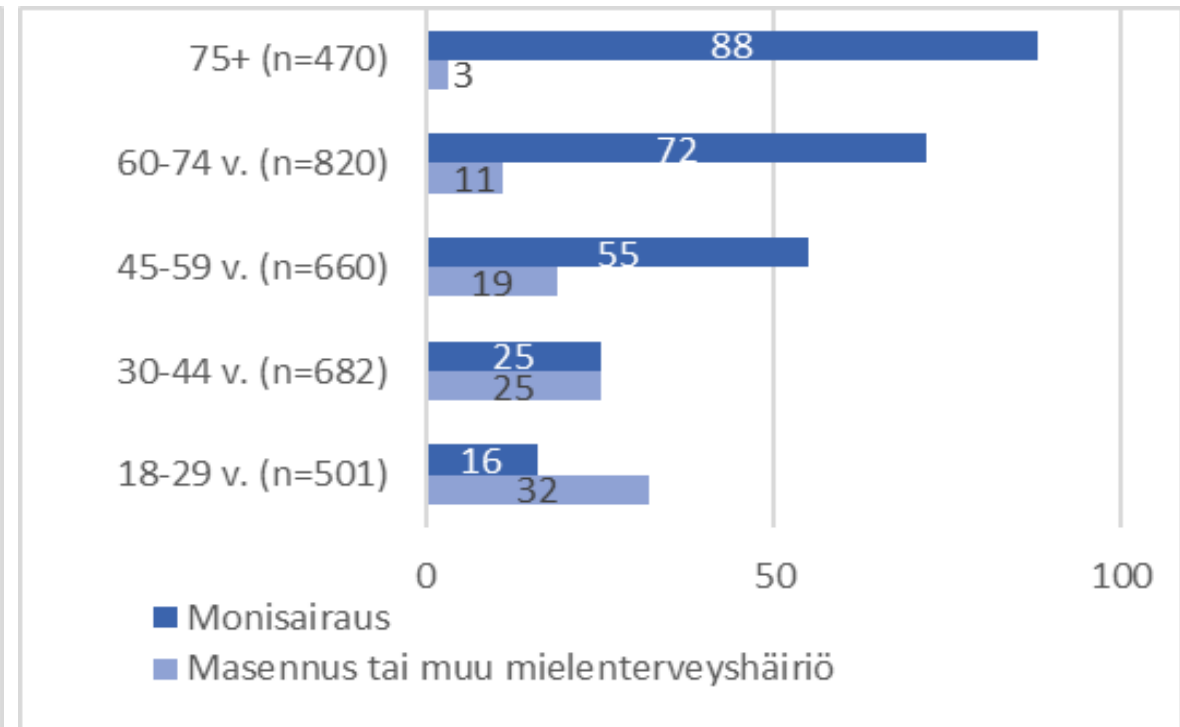
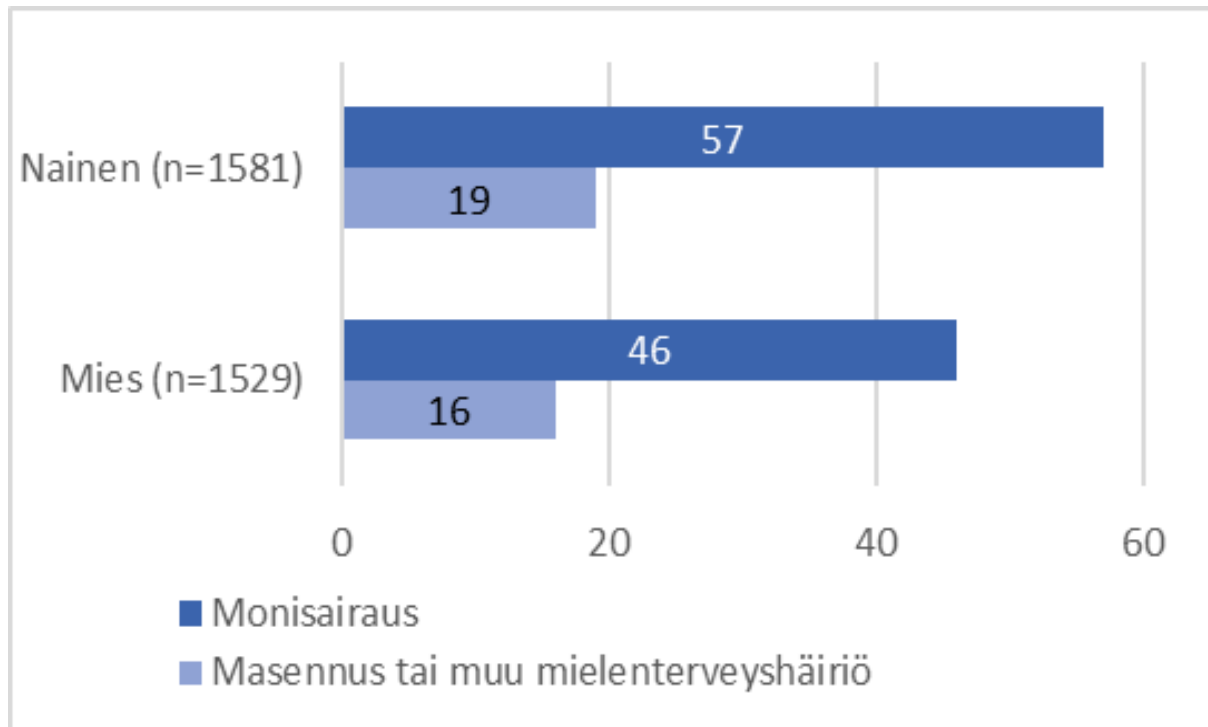
Aineisto ja menetelmät

- Aineisto kerätty 2024 osana Kansallisen vaikuttavuusverkoston rahoittamaa HYPE-hanketta (Hyvinvoinnin edistämisen ja perustason sote-palveluiden integraation vaikuttavuuden parantaminen Pohjois-Savossa).
- Kansallinen aineisto sisälsi 4003 vastaajaa ja Pohjois-Savolaisille kohdennettu kiintiöimätön lisäotos 3082 vastaajaa. Kaikkiaan Pohjois-Savolaisia vastaajia oli 3133.
- Mielenterveyshäiriöt: masennus tai muu mielenterveyshäiriö
- Somaattinen monisairaus, jos vähintään kaksi seuraavista:
 - kohonnut verenpaine, kohonnut veren kolesterolipitoisuus, muistisairaus, astma, keuhko- tai sydänsairaus, tyypin 1 diabetes, tyypin 2 diabetes, kilpirauhasen vajaatoiminta, migreeni tai muu krooninen päänsärky, ihosairaus, sydänsairaus, aivohalvaus, maha- tai suolikanavan sairaus, silmäsairaus, reumasairaus, selän kulumavika, iskiäs tai muu selkäsairaus, polven tai lonkan kulumavika, nivelrikko, syöpä, muu pitkäaikaissairaus.
- Taustamuuttujina ikä, sukupuoli, koulutus, toimeentulo, tupakointi, alkoholin käyttö

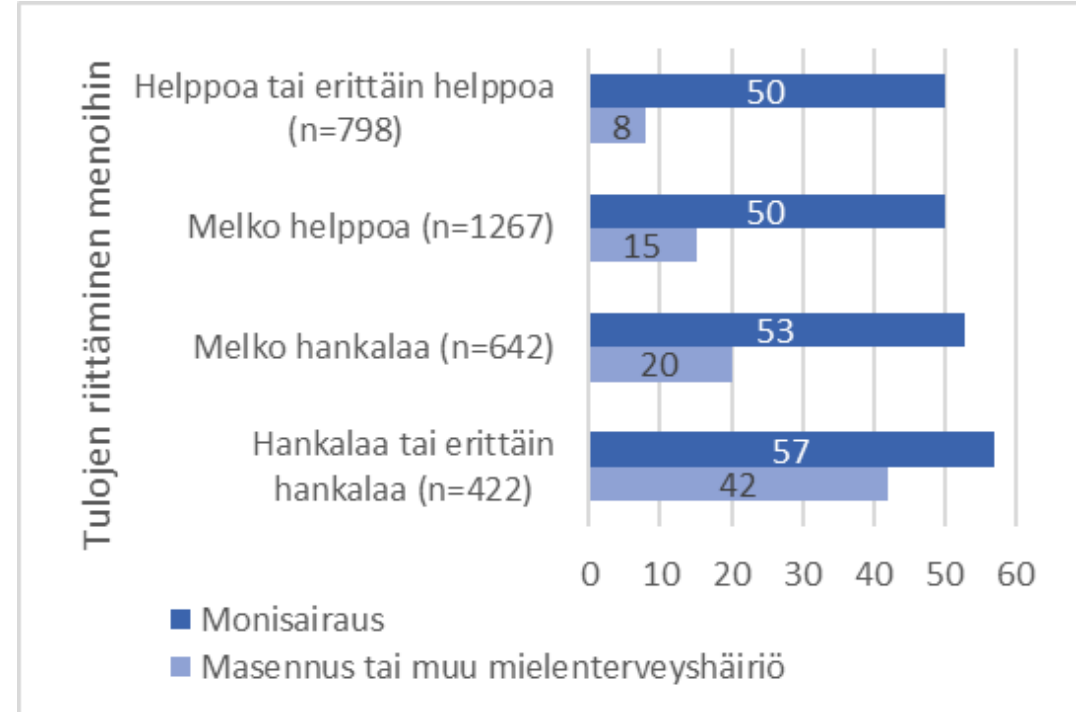
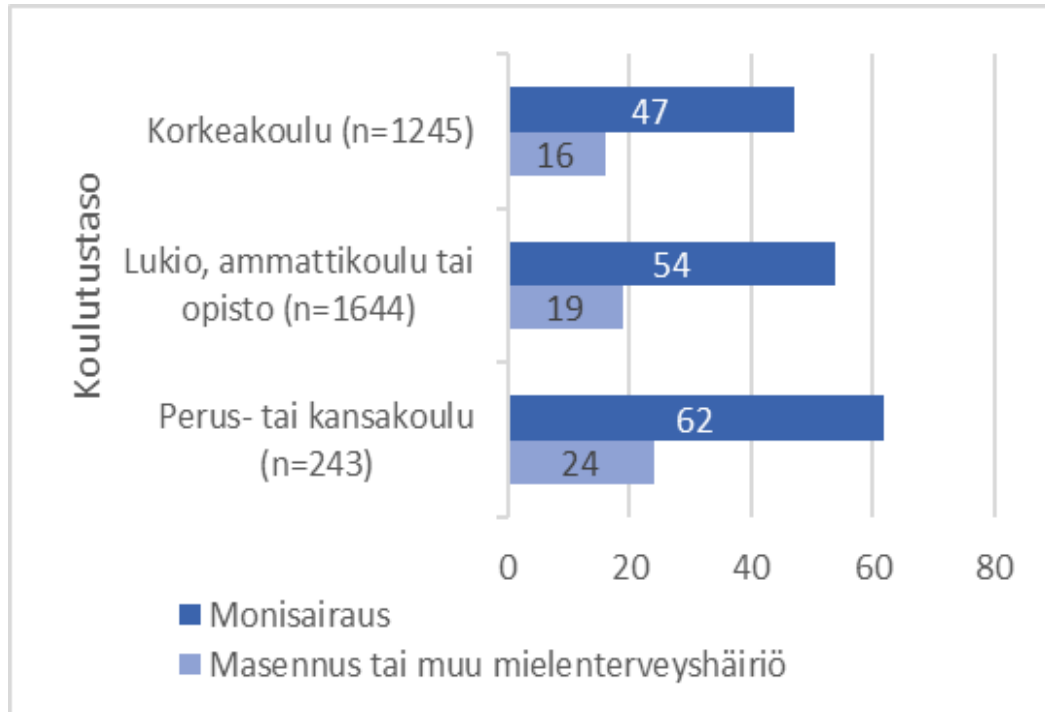
Tulokset taustatekijöiden mukaan

- Naiset raportoivat useammin sekä mielenterveyden häiriöistä että monisairaudesta
- Nuorilla aikuisilla oli useammin mielenterveydenhäiriöitä ja vanhemmissa ikäryhmissä monisairautta

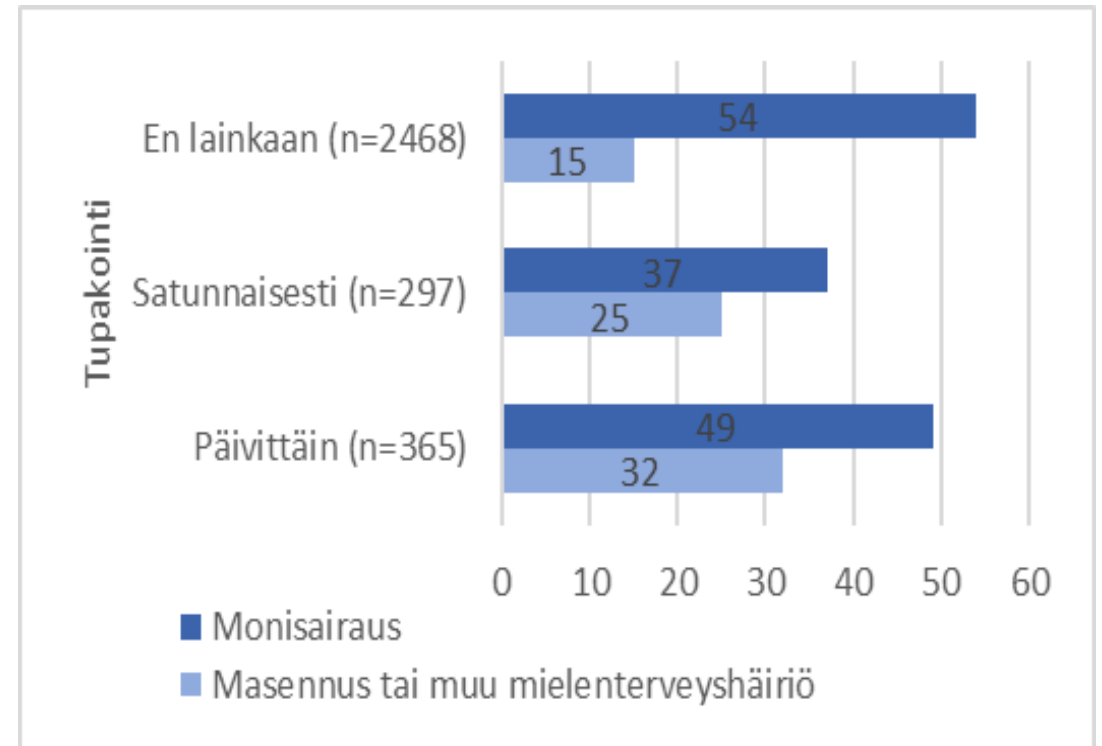
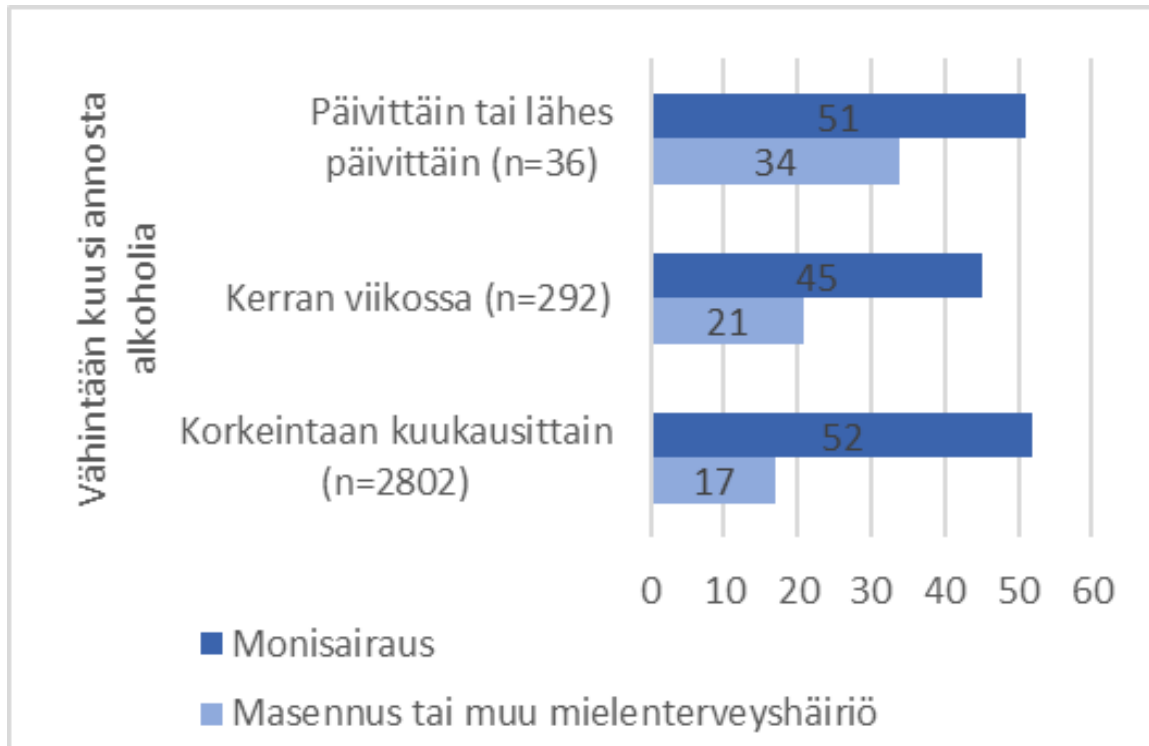
Tulokset sosioekonomisen aseman mukaan

- Ne, joilla oli matalampi koulutustaso raportoivat enemmän mielenterveyshäiriöistä ja monisairaudesta kuin korkeammin koulutetut.
- Heikompi taloudellinen tilanne oli yhteydessä korkeampaan sairastavuuteen, erityisesti mielenterveyshäiriöiden esiintyvyyteen.

Tulokset päihteidenkäytön mukaan

- Tupakointi ja runsas alkoholinkäyttö oli yhteydessä mielenterveyshäiriöiden korkeampaan esiintyvyyteen.
- Monisairauden osalta selkeää yhteyttä päihteidenkäyttöön ei löytynyt.

Yhteenveto

- Pohjois-Savossa väestöryhmien välillä on eroja sairastavuudessa
- Miksi terveyseroja pitäisi kaventaa?
 - **Vähentää ennenaikaisia kuolemia**
 - **Vähentää sairastumista**
 - **Vähentää toiminta- ja työkyvyn menetyksiä**
 - **Vähentää palveluntarvetta**
 - **Säästetään sote-menoissa**

Masennus tai muu mielenterveyshäiriö:

Nainen

Nuori aikuinen

Perus- tai kansakoulu

Toimeentulo hankalaa

Runsas alkoholinkäyttö
tupakointi

Somaattinen monisairaus:

Nainen

45v.+

Perus- tai kansakoulu

Toimeentulo hankalaa

Suosituks

- Opetukseen ja koulutukseen panostaminen
 - **Tukee lasten ja nuorten hyvinvointia, nostaa kouluttautumistasetta -> parantaa työllistymistä**
 - **Kouluissa voidaan tukea lasten ja nuorten mielen hyvinvointia monin tavoin**
 - Enemmän aikuisia kouluihin (esim. kasvatusohjaajia)
 - Vapaa-ajan toiminnan tarjoaminen koulupäivien ohessa
 - Panostaminen oppilashuollon palveluihin
- Palveluiden saavutettavuuden parantaminen
 - **Oikeaan aikaan saatu oikeanlainen palvelu on tehokkainta**
 - **Jos hoitoon tai palveluun pääsy pitkittyy, ongelma pahenee ja se on vaikeampi korjata**
- Huomio haavoittuvimpiin väestöryhmiin
 - **Kompensoida näihin ryhmiin kohdistuvia leikkauksia paikallispolitiikalla**
 - Edulliset/ilmaiset harrastusmahdollisuudet/ joukkoliikenne
 - Edullisten vuokra-asuntojen tarjoaminen
 - **Päihdepalveluihin panostaminen**

Lähteet

Lindell, E. & Koponen, P. & Sarnola, K. & Luoto, R. (2024) Kansallinen terveyst indeksi 2020–2022. *Kuntien väliset erot sairastavuudessa ja työkyvyttömyydessä ovat suurimmat maantieteellisesti laajoilla hyvinvointialueilla*. Tilastoraportti 23/2024. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. URN: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024051430269>

Skou, S., Mair, F., Fortin, M., Guthrie, B., Nunes, B., Miranda, J., Boyd, C., Pati, S., Mtenga, S. & Smith, S. (2022) Multimorbidity. *Nature Reviews Disease Primers* 8 (1), 48. <https://doi.org/10.1038/s41572-022-00376-4>

Salmela, J., Lallukka, T., Mäki-Opas, T., Vähäsarja, L. & Salonsalmi, A. (2024) The mediating role of behavioral risk factors in the pathway between childhood disadvantage and adult psychological distress in a Finnish employee cohort. *Scientific Reports*, 14 (1), 23422.

Rotko, T., Majlander, S. & Mesiäislehto, M. (2023) Koko väestön terveys on yhteiskunnan menestystekijä: Ratkaisuja terveyserojen vähentämiseksi. Tieteellinen asiantuntijaryhmä terveyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8413-4>